

Ela Varošaneć

Madridski modeli izvan granica: Microteatro u Meksiku

Licencija sa sobom donosi dopuštenje za uporabu prokušanoga recepta madridskog Microteatra. U paketu je „koncept 15“: 15 minuta, 15 m², 15 članova publike. Uz to, koncept podrazumijeva najmanje pet predstava povezanih istom temom.“

KONVENCIONALNO KAZALIŠTE

U Meksiku sam provela šest mjeseci i tijekom toga razdoblja bila sam u stalnome kulturološkom šoku. Od hrane, preko načina komunikacije, obrazovnoga sustava i socijalnih razlika; najjednostavnije interakcije postale su *začudne*. Ipak, jedno od mjesta koje me nije iznenadilo i šokiralo, na kojemu sam se osjećala „ko doma“, bilo je kazalište.

Meksičko kazalište pokazalo se neobično konvencionalnim. Alternativna kazališta pokušavaju se baviti novim temama, ali s malo formalnih novina. Zapravo, ona su drugačija i nova samo ako se uspoređuju s komercijalnim kazalištima koja na repertoaru imaju adaptacije europskih i američkih uspješnica u kojima počesto glavne uloge imaju velike zvijezde meksičkoga filma i televizije. Čak i nove forme, poput vrlo popularne improvizacije, ne donose novine ili renovaciju u umjetničome smislu, već je prije riječ o novim načinima komercijalizacije kazališta i privlačenju širih masa. Glavni impulsi što se tiče novih ideja, tekstova i formi, kao i u mnogim drugim dijelovima meksičke kulture i društva, prije svega dolaze izvana, da

bi se zatim, više ili manje, prilagođivali meksičkoj publici. Jedan je od glavnih razloga svakako i činjenica da su kazališta većinski privatne investicije koje često u potpunosti ovise o dobitku na blagajni, pa je stoga jasno zašto si mnoga kazališta ne mogu dopustiti eksperimentiranje s novim formama. Ipak, upravo u takvome kulturnom okruženju imala sam priliku vidjeti izvedbe koje su me podsjetile na to zašto se kazalištu uvijek vraćam.

Nakon niza prosječnih predstava koje sam vidjela u Meksiku nisam uvijek bila raspoložena za nove rizike. Mexico City jedan je od najvećih gradova na svijetu u kojemu je kretanje, čak i u najboljim uvjetima, otežano. Do kazališta sam počesto putovala i po nekoliko sati, a povratak kući još je jedna noćna mora. U većini grada kad padne mrak ulice su potpuno puste, a ulična rasvjeta rezervirana je samo za najbogatije četvrti. Iako se takva primjedba može činiti banalnom, takvi uvjeti ozbiljno utječu na kulturnu produkciju grada, a osobito na kazalište koje je tradicionalno večernja aktivnost. Uostalom, primjer toga možemo naći u vlastitome dvorištu – na nedavno održanome Festivalu svjetskoga kazališta u

Izbor predstava za sezonu *Zbog osвете (Por venganza)*

Zagrebu predstava *Ganeš protiv Trećeg Reicha* igrala je u kazalištu Kulturnoga centra Travno i mnogi su komentirali da je to kazalište predaleko. Ako lokacija toliko utječe na gledanost predstave u Zagrebu, prema svjetskim standardima relativno malome gradu i jednoj od najsigurnijih metropola svijeta, možete samo zamisliti što ona znači u Mexico Cityju, gradu dvadeset puta većemu od Zagreba. Ipak, na nagovor prijatelja odlučila sam otići pogledati predstavu u Microteatro México i nisam požalila. Govoreći o Microteatru jedna je mlada meksička glumica rekla da se zbog njega „prisjetila zašto je postala glumica“; ja mogu reći da sam se prisjetila zašto sam postala gledateljica.

ISTA FORMA, RAZLIČITI UVJETI

Koncept Microteatra počeo se razvijati 2009. u Madridu. Bio je to, zapravo, kulturni protest kojim se pokušavalo spriječiti rušenje zgrade nekadašnje javne kuće, povijesnoga spomenika društvenoga života jednoga dijela grada. Idejni začetnik projekta bio je Miguel Alcántud, istaknuti španjolski kazališni i filmski redatelj. U

skućenim sobicama, u kojima su nekad dame noći zadovoljavale svoje klijente, kazališni su redatelji dobili zadatak postaviti kratka, petnaestominutna djela koja će zadovoljiti njihovu publiku. Ideja je uhvatila korijena i iz kulturnoga protesta putem društveno angažiranoga kazališta koje je poticalo na razmišljanje o konzumerizmu današnjega društva nastala je unosna franšiza Microteatra. Tako danas bilo tko s dovoljno ljubavi prema kazalištu i dovoljno poduzetničkoga duha može kupiti licenciju i otvoriti svoj Microteatro.

Licencija sa sobom donosi dopuštenje za uporabu prokušanoga recepta madridskog Microteatra. U paketu je „koncept 15“: 15 minuta, 15 m², 15 članova publike. Uz to, koncept podrazumijeva najmanje pet predstava povezanih istom temom. Gost ih odabire s glavnoga menija predstava izloženog na ulazu u kazalište. Riječ je plakatima predstava koje prati sinopsis od najviše dvije rečenice. U svakom trenutku u kazalištu se izvodi najmanje pet minipredstava, a izvedbe se ponavljaju svakih pola sata pet do šest puta. Unutar tih okvira novi Microi imaju potpunu slobodu. Sami donose odluke o strategijama pro-

Andrea Novelo i Alejandra Guevara, vlasnice Microteatra México, sa suradnicima otvaraju prvu sezonu meksičkog Microa

Predvorje kazališne zgrade Microteatra México

mocije, cijenama karata, tekstovima koji će se postavljati na njihovim scenama kao i o dodatnim aktivnostima koje će se provoditi u prostoru Microa. Tako, primjerice, u Meksiku publika i može odabrati hoće li kupiti ulaznicu za samo jednu predstavu od 15 minuta ili će kupiti paket od tri ulaznice, tzv. „kombo“ i u tom slučaju, gledati tri minipredstave za redom. U Madridu, s druge strane, mogu se kupiti samo pojedinačne ulaznice i ne postoje paketi od tri ulaznice. Ipak, u oba slučaja gledatelji sami biraju predstave koje će gledati i njihov raspored. Izbor ovisi o prostorno-produkcijskim uvjetima pojedinih Microteatra. Tako se u Madridu istovremeno izvodi pet predstava, dok će u Mexico Cityju gledatelj imati prilike birati između čak trinaest komada. Osim osnovnog koncepta poslovnice razmjenjuju tekstone i ideje, pa će tako svaki novi

Microteatar započeti s temom *Zbog novca (Por dinero)* koja je bila tema predstava odigranih u bordelu, dakle tema s kojom se rodila ideja Microteatra. Unutar tih zadanih okvira nova kazališta sama odlučuju o strategijama promidžbe, cijenama ulaznica, popratnim programima, repertoaru i kriterijima odabira djela koja će se izvoditi.

Možemo izdvojiti dvije zanimljive pojave povezane sa širenjem toga koncepta. S jedne strane, unutar kazališne aspekte koji su u vezi sa samom izvedbom djela te njihovom umjetničkom vrijednošću te, s druge strane izvan kazališne aspekte koji bitno utječu na razvoj i modifikaciju forme. Pri tome se otvara pitanje kako promjena uvjeta utječe na koncept. Dobar primjer toga upravo se može pokazati usporedbom uvjeta madridskoga i meksičkoga

Microteatra.

U Meksiku je prvi Micro otvoren 2013. u Mexico Cityju. Nije nezanimljivo napomenuti da su vlasnice i ravnateljice kazališta majka i kći, Andrea Novelo i Alejandra Guevara. Umjetnički one ostaju vjerne početnoj ideji: na meniju se svakih pet tjedana nalazi novih 13 predstava koje se igraju u prostorijama od oko 15 m² pred publikom od najviše dvadeset gledatelja. Međutim, koncept je ipak započeo kao nešto više, kao propitivanje društvenih odnosa u konzumerističkome društvu i određivanjem uloge umjetnosti u novim društvenim procesima. Taj dio u Microteatru México izostaje. Počnimo od samoga prostora kazališta. Madridski Microteatro smjestio se u staroj mesnici i iako možda i sam sve više klizi prema komercijalnome kazalištu i zaboravlja početnu ideju, prostor u kojemu se nalazi, povijesna zgrada ispunjena značenjem, u odnosu s kazalištem uvijek iznova stvarat će nova značenja. Osim toga, madridsko kazalište nije smješteno u samo povijesnoj jezgri grada, pa time otvara i niz pitanja o odnosu centra i periferije te nizom projekata potiče i promiče razvoj kulture izvan tradicionalnih kulturnih prijestolnica.

Meksičko kazalište, s druge strane, nalazi se u centru grada, u afirmiranoj umjetničkoj četvrti St. María la Ribera. Prema riječima Andree Novelo, lokacija je odabrana kako bi kazalište bilo dostupno gledateljima iz svih dijelova grada. Smješteno je u nekadašnjoj obiteljskoj kući, velikoj i prostranoj, zgradi neobilježenoj značenjem. I dok će se u madridskome kazalištu gledatelji kretati skučenim mračnim hodnicima, dom Microa u Mexico Cityju prostran je i svijetao, sa staklenim krovom u prozračnome foajeu i širokim hodnicima.

Prostor je u ovom kontekstu od nemale važnosti jer upravo sam koncept Microa djelomično počiva na sužavanju i smanjivanju prostora pozornice i kazališne dvorane. Osim toga, izborom lokacije za kazalište madridski umjetnici pokušali su otvoriti niz pitanja u vezi centra i periferija, ali i unijeti kulturu u dijelove grada u kojima ona ranije nije bila prisutna čime i kazalište postaje pristupačnije novoj publici. Uz to, odabirom mesnice s njezinim skučenim prostorima i uskim hodnicima očuduje se konvencionalni kazališni prostor koji obično karakterizira prostornost. S druge strane, meksički Micro nema iste ambicije. Taj prostor kao da je napravljen da bi se publika osjećala što

Zbog produkcijskih mogućnosti i konkretnog društveno-kulturnoga konteksta nije vjerojatno da će Microteatro México stvoriti novu kazališnu publiku, no neosporno je da on staroj publici pruža novi kulturni proizvod i novo iskustvo kazališta

ugodnije i ne čini se da je prostor promišljen tako da otvara pitanja ili potiče na razmišljanje. Tu se vidi i razlika između ovih dvaju kazališta koja, iako dijele zajednički koncept, nemaju iste ciljeve. Madridski Micro razvio se iz kulturnog protesta i usprkos tome što polako klizi u smjeru komercijalnog kazališta, neke njegove karakteristike, poput same kazališne zgrade, podsjećaju nas kako je sve počelo. Meksički Micro nastao je kao dobra kulturna investicija i nikada nije krio svoju komercijalnu opredijeljenost.

NOVA PUBLIKA?

Također, javlja se pitanje kojoj je publici namijenjeno to novo kazalište, tj. može li ono privući novu publiku. S obzirom na to da je riječ o predstavama od 15 minuta i gledatelj može pogledati samo jednu predstavu, koncept se čini kao stvoren za privlačenje publike koja dosad nije išla u kazalište. Voditeljice meksičkoga Microa tako ističu da im je cilj privući baš takvu publiku. Međutim, u meksičkome kulturno-društvenom kontekstu takvo što iluzorno je očekivati. Prije svega, zbog već spomenute veličine grada nije vjerojatno da će netko „potegnuti“ do kazališta da bi u njemu proveo 15 minuta, pa iako ta mogućnost postoji, u konkretnome slučaju riječ je o svojevrsnoj iluziji izbora. Primjerice, u noći u kojoj sam ja bila ni jedan od pedesetak gledatelja nije se odlučio za tu opciju.

Drugi je problem cijena ulaznice. Naime, u Mexico Cityju cijene su tek neznatno niže od madridskih. Tako da je jednu predstavu moguće pogledati za 60 pesosa (oko 30 kuna, tj. 3,5 eura), a za „kombo“ koji uključuje tri predstave i, po uzoru na noćne klubove, piće dobrodošlice što

Ulaz u
Microteatro
México

bara u foajeu, gledatelji će izdvojiti 150 pesosa (oko 75 kn, tj. 10 eura). To se možda ne čini pretjeranim, ali ekonomski uvjeti Španjolske i Meksika jedva da se mogu uspoređivati. Treba imati na umu da se sa 60 pesosa u siromašnijim dijelovima grada jedna osoba može prehraniti tjedan dana. Cjenovno, dakle, Micro je namijenjen meksičkoj višoj srednjoj klasi, koja čini tek 10% stanovništva.

Osim toga, otvara se i pitanje mogućnosti promocije. Kazalište se promovira putem malobrojnih kulturnih radijskih i televizijskih programa, kulturnih rubrika u manjim tiskovinama te društvenim mrežama i YouTube kanalom, a svi ti načini, unatoč svojem potencijalu, imaju uzak doseg. Tako, primjerice, promotivni film o Microteatru México, koji je na YouTube postavljen prije gotovo godinu dana, ima tek 5800 pregleda, a njihova Facebook stranica tek nešto više od 10 000 pratitelja. Microteatro tako ostaje poznat vrlo uskome krugu ljudi koji, možemo pretpostaviti, ionako već ide redovito u kazalište. Dakle, zbog produkcijskih mogućnosti i konkretnog društveno-kulturnoga konteksta nije vjerojatno da će Microteatro México stvoriti novu kazališnu publiku, no neosporno je da on staroj publici pruža novi kulturni proizvod i novo iskustvo kazališta. No veliki je uspjeh ovoga kazališta to što je uvelo ideju Microteatra u Meksiko i tako postalo referentnom točkom za taj koncept u Sjedinjenim Meksičkim

Državama. Već se početkom ove godine otvorio Microteatro Veracruz u najvećemu gradu istoimene savezne države, a u studenom svoja vrata otvara i kazalište u Guadalajari. Riječ je o trima gradovima s potpuno različitim kulturnim, ekonomskim i socijalnim uvjetima, pa je, već sada, zanimljivo vidjeti kako se koncept razvija u Veracruzu, najvećoj meksičkoj pomorskoj luci i važnome turističkom središtu. Lila Valencia, ravnateljica toga kazališta, ističe da im je u prvome redu cilj privući lokalnu publiku većinom nenaviklu posjećivati kazalište i pružiti priliku lokalnim umjetnicima. U tome, čini se, i uspijevaju. Uz brojne radionice koje vode zvučna imena meksičkoga filma i kazališta, poput Lilie Mendoze ili Luisa Fernanda Peñe, održavaju se i mnoge druge kulturne aktivnosti. Zapravo, to se ne razlikuje mnogo od aktivnosti koje provodi Microteatro México, ali upravo zbog različitih uvjeta u Veracruzu zaista uspijevaju privući novu publiku. Naime, taj je grad znatno manji od Mexico Cityja, a i kulturna produkcija znatno je siromašnija. Mogli bismo reći da otvaranje Microa ima mnogo veće značenje za kulturni život grada u Veracruzu nego što to ima Micro u meksičkoj prijestolnici. Zbog toga Juan Marín Vargas, meksički glumac, redatelj i dramaturg, koji je radio i u Microteatru México i Microteatru Veracruz, ističe rad u kazalištu u Veracruzu kao neponovljivo iskustvo jer se predstave igraju pred publikom koja većinom prvi put dolazi u kazalište.

Ako je jedan od početnih ciljeva ove vrste kazališta bilo problematizirati odnos centar – periferija i upozoriti na nedostatak kulturne produkcije izvan zadanih središta, mogli bismo reći da je u Veracruzu taj cilj i ostvaren.

CIJENA DOBRE UMJETNOSTI

Uz problem publike javlja se i problem umjetnika. Madridski Micro počeo je kao marginalna kazališna vrsta čiji su temelji bili često neafirmirani umjetnici voljni preuzeti rizik i okušati se u novome kazališnome obliku, tek kasnije projektu su se priključila poznatija imena kazališnoga i filmskoga svijeta. U Meksiku se događa svojevrsni obrnuti proces. Tako su već u prvoj sezoni sudjelovala zvučna imena, a neafirmirani umjetnici dolaze kasnije prijavljujući se na natječaj.

U meksičkom Microu ne postoje tipične sezone, već sezona traje mjesec dana. Tako se svaki mjesec otvara novi natječaj s novom općom temom. Svatko tko želi, bez obzira na prijašnje iskustvo, može poslati svoj tekst na natječaj. Neke su od tema iz 2014. godine *Zbog osvete* (*Por venganza*), *Zbog tvojih susjeda* (*Por tus vecinos*), *Zbog tvojih poroka* (*Por tus vicios*), *Zbog seksa* (*Por sexo*) ili *Zbog mašte* (*Por fantasía*). Natječaj traje trideset dana, nakon čega umjetnički žiri odlučuje kojih će se trinaest tekstova izvoditi sljedeće sezone. Pri tome voditeljice kazališta pokušavaju osigurati maksimalnu nepristranost, pa žiri ne zna ime autora teksta. Nagrada pobjedniku natječaja jest prostor u kojemu će moći uprizoriti i izvesti svoj tekst.

Projekt se čini kao izvrsna prilika za mlade umjetnike, no važno je napomenuti da ga u potpunosti financiraju sami. Zapravo, autor teksta sam uspostavlja svoju kazališnu truppu, tj. sam bira sve ljude koji rade na projektu. Prema riječima mlade redateljice i dramaturginje Dénis González Noriega, koja je svoj tekst *Cirkus u poratno vrijeme* (*El circo en tiempos de guerra*) postavila u sezoni *Zbog osvete*, jedino je što u financijskome smislu pruža Microteatro prostor u kojemu se može izvesti predstava, ali ni to nije bezuvjetno. Dobit s blagajne dijeli se 60 : 40, tj. 40% zarade od predstave ostaje Microteatru. Pri tome oni preuzimaju minimalni rizik jer sve ostale izdatke, poput troškova scenografije, opreme, kostima i honorara za glumce i

Plakat predstave Sat (*La Hora*)

Tako se na blagajni izmjenjuju ljudi iz različitih kompanija, redatelji postaju izvođači, a glumci puštaju publiku u prostoriju, da bi se trenutak kasnije pretvorili u detektive, serijske ubojice ili histerične kućanice

ostale tehničare pokriva kazališna kompanija kojoj je dodijeljena sala za izvođenje predstave. S obzirom na to da većina mladih umjetnika ne dolazi s formiranom kaza-

Plakat predstave *Ne zaboravlja se (No se olvida)*

lišnom trupom, tj. sa skupinom ljudi koja dijeli rizik i troškove, to u praksi većinom znači da troškove snosi jedna osoba, idejni začetnik projekta. Iako je riječ o malome prostoru i minimalističkoj scenografiji, takve predstave nisu jeftine. Tako je Denis na troškove produkcije uložila 14000 pesosa (oko 7000 kn). U to nisu uključeni honorari glumaca koji su predstavljali dodatni izdatak. Njih je isplaćivala poslije svake predstave novcem zarađenim od prodanih ulaznica. Uz sve to, mogućnost da se povratni uloženi novac minimalna je. Primjerice Denisina predstava bila je jedna od posječenijih te sezone,

Ovakva vrsta kazališta intenzivira i glumačko iskustvo, ono iziskuje posebnu vrstu koncentracije jer je riječ o puno većoj izloženosti publici

ali nije uspjela pokriti čak ni troškove produkcije, a kamoli ostvariti dobit. Unatoč tomu, redateljica iskustvo rada u Microu ocjenjuje izuzetno pozitivnim, u prvome redu zato što je dobila priliku „materijalizirati svoje ideje“, ali ironično dodaje kako vjeruje „da se njezinu džepu iskustvo nešto manje svidjelo“.

U tome kontekstu čini se da je Micro tek nešto više od iznajmljivača prostora, no trebalo bi napomenuti da to, nažalost, u Meksiku postaje uobičajena praksa. Tako mi je jedan kazališni redatelj i dramaturg ispričao kako su ga nedavno nazvali iz kazališta zainteresirani za uprizorenje nekog od njegovih tekstova. Kad je pristao sudjelovati na projektu, obavijestili su ga da će ga dvorana stajati 5000 pesosa po izvedbi, a glumce za projekt treba okupiti sam. U takvim uvjetima, prednost je Microa, svakako, njegova veličina zbog čega su projekti znatno jeftiniji. Osim toga, Micro ipak ne naplaćuje iznajmljivanje prostora u klasičnome smislu, nego preuzima dobit s blagajne koja u nekim slučajevima može biti minimalna.

MJESTO SUSRETA

Još je jedna prednost to što se u Microu istodobno stvara trinaest različitih predstava što njegove hodnike čini savršenim mjestom susreta i razmjene ideja i iskustva. Kontakti koji se na taj način mogu ostvariti neprocjenjivi su te Micro zasigurno može postati odskočnom daskom za mlade, neafirmirane umjetnike.

Osim susreta produkcijskih timova, u intimnoj atmosferi toga kazališta dolazi i do drugačijega susreta publike i izvođača, na „pozornici“ i izvan nje. Tako se na blagajni izmjenjuju ljudi iz različitih kompanija, redatelji postaju izvođači, a glumci puštaju publiku u prostoriju, da bi se trenutak kasnije pretvorili u detektive, serijske ubojice ili histerične kućanice. U stankama između predstava moguće je porazgovarati sa svakim od njih te saznati sve što ste ikad željeli znati o kazalištu.

Plakat predstave *Cirkus u poratno vrijeme (El circo en tiempos de guerra)*

Iskustvo je vrlo intenzivno i za glumce i za gledatelje do kojih s vremena na vrijeme doleti pokoja kap krvi

Intimni uvjeti ovoga novog kazališta dovode i do potpuno drugačijega susreta tijekom izvedbe. Ni glumac ni gledatelj nisu zaštićeni mrakom gledališta. Iako gledatelji u predstavi rijetko sudjeluju izravno, zbog skučenosti prostora i brisanja granice između scene ili pozornice i gledališta oni postaju dio scenografije pri čemu su prisiljeni

uklopiti se u priču. Primjerice, predstava *Sat (La hora)* uprizoruje policijsko ispitivanje brata osumnjičenoga za ubojstvo svoje sestre čiji duh očajnički prati ispitivanje. Osumnjičeni i detektiv pri tome ne vide njezin duh i ona ne može utjecati na događaje u „materijalnome“ svijetu, postaje tek gledatelj. Ona, ipak, ima glas i tijekom ispitivanja komentira odgovore osumnjičenog i gledateljima otkriva pravu verziju događaja: kako ju je njezin brat ubio, gdje je sakrio dokaze, kako je očistio mjesto događaja. Jedino što ne doznajemo, zato što ni sama žrtva to ne zna, jest zašto je ubijena. Istodobno, za razliku od drugih dvaju likova, ona vidi gledatelje. Oni stoje naslonjeni na zidove malene, zagušljive i klaustrofobične prostorije bez prozora pretvorene u prostoriju za ispitivanje. Mi, poput nje, iz neposredne blizine pratimo ispitivanje. Gledatelji tako postaju duhovi s još manje snage nego duh ubijene jer oni nemaju čak ni pravo glasa. Time su se stvorile tri razine priče. Osnovna razina u kojoj detektiv ispituje osumnjičenog; druga razina, na kojoj žrtva komentira kako je ubijena; i treća razina, gledatelja-duhova, nijemih promatrača. Iako takvu situaciju nije nemoguće zamisliti ni u konvencionalnome kazalištu, blizina glumaca i skučenost prostora znatno utječu na intenzitet iskustva i pridonose osjećaju nelagode u gledatelja.

Ovakva vrsta kazališta intenzivira i glumačko iskustvo, ono iziskuje posebnu vrstu koncentracije jer je riječ o puno većoj izloženosti publici. Gledatelji mogu vidjeti svaki trzaj mišića i promjenu na licu, kao da su glumci u neprekinutome *closeupu*. Tako je jedan glumac svoj rad u Microu opisao kao rad na filmu, ali bez mogućnosti ponavljanja. Imajući, pak, na umu da se izvedba ponavlja pet puta svake večeri, mogli bismo reći da je zaista riječ o neobičnoj mješavini filmskoga i kazališnoga iskustva. Njihov susret očituje se i u tome što Micro uprizoruje neke od tipično filmskih ili televizijskih žanrova, pa se tako u meksičkome kazalištu svake sezone može vidjeti barem jedna predstava „sapunica“ ili akcijska predstava. Primjer je toga komad *Ne zaboravlja se (No se olvida)* koji je igrao u sezoni *Zbog osвете*. U početku ta predstava nalikuje „klasičnomu“ kazališnom iskustvu u malome, s tri reda po pet stolaca za gledatelje koji ostaju u polumraku i „pozornicom“ osvijetljenom reflektorima. Na sceni je postavljen ured iz 1960-ih. Glumci ulaze na scenu i počinje

Već spomenuta Dénise pažljivo je pratila reakcije publike, pa je njezina predstava postala konstantno „djelo u nastajanju“ jer joj je publika davala ideje za modifikacije njezina teksta

još jedno ispitivanje; ovoga puta riječ je o meksičkoj tajnoj policiji koji pokušava izvući priznanje iz navodnoga špijuna, „državnoga neprijatelja“, a razgovor revno zapisuje tajnica. Pripadnik tajne službe iz trenutka u trenutak postaje sve agresivniji prema osumnjičeniku, pa imamo prilike vidjeti nevjerojatno uvjerljivo izveden *stage combat*, puca se iz pištolja i prevrću se stolovi. Iskustvo je vrlo intenzivno i za glumce i za gledatelje do kojih s vremena na vrijeme doleti pokoja kap krvi. Detalji koje je moguće vidjeti iz takve blizine nevjerojatni su: primjerice, kada zbog pljuske osumnjičenik naglo trzne glavom kapljice znoja polete kao u *slow motionu*. No ono što omogućuje stvaranje visoke napetosti upravo je kondenziranost vremena i prostora. U skućenome prostoru moguće je, dakle, vidjeti detalje koje u većoj kazališnoj dvorani ne bismo mogli vidjeti čak ni iz prvoga reda, a i mirisi znoja i staroga pokućstva znatno pridonose stvaranju iskustva. Osim svega toga, svojevrsna iluzija filmskoga kadra stvara se upravo zbog blizine, ali u konkretnome slučaju i zbog žanra i nekih filmskih tehnika koje sam ranije spomenula. S druge strane, kratko vrijeme također otvara niz mogućnosti jer je malo vjerojatno da bi se takva razina napetosti mogla održati tijekom duljega komada. Na kraju bi još valjalo napomenuti da su ovakve predstave, hibridi između filmskoga i kazališnoga iskustva, češće na repertoaru meksičkoga nego madridskoga kazališta koje preferira npr. komediju i grotesku. Razlog je tomu, vjerujem, posebno mjesto koje film i televizija, osobito sapunice, imaju u meksičkome društvu i kulturi. Sapunice, primjerice, imaju toliki društveni utjecaj da se javlja zanimljiv fenomen: političari se često žene zvijezdama sapunica što njihov rejting preko noći diže u nebo. Tako je, recimo, trenutna meksička prva dama nekadašnja velika zvijezda sapunice. U kontekstu kazališta to nije nevažno jer, ako je Microu cilj privući novu publiku koja nema kazališnih isku-

stava, u Meksiku bi malo koja strategija mogla biti uspješnijom od predstava koje se žanrovski uklapaju u koncept sapunice, osobito ako u njima, kao što je slučaj u Microu, igraju zvijezde tih serija. Pitanje je, naravno, što takva strategija dalekosežno znači za to, ali i bilo koje drugo kazalište.

Nije neuobičajeno da i redatelji prisustvuju svakoj izvedbi svojih predstava i tako se mogu pretvoriti u gledatelje svojih gledatelja. Već spomenuta Dénise pažljivo je pratila reakcije publike, pa je njezina predstava postala konstantno „djelo u nastajanju“ jer joj je publika davala ideje za modifikacije njezina teksta. Gledatelji su, uostalom, činili važan dio njezina eksperimenta. *Cirkus u poratno vrijeme* smješten je u imaginarno poslijeratno vrijeme. Klaun Smješko i Krotitelj pred gledatelje umjesto ljutoga lava izvode gospodina Kapitalizma kako bi mu svijet, tj. publika presudila. Zanimljivo je pri tome da prostorija, osim što izgleda kao cirkus, intenzivno na njega i miriše: na sijeno, ustajale životinje i ljudski znoj. Mirisi tako u ovoj, ali i u ostalim predstavama Microteatra, postaju važan čimbenik u stvaranju kazališne iluzije. I dok Krotitelj vodi gospodina Kapitalizma po prostoriji poput kakve paradne životinje, klaun Smješko nabraja njegove grijehove. Kapitalizam je, naime, kriv za sve. Nakon izgovaranja osude Kapitalizam je zavezan za ploču, ali umjesto noževima od publike se traži da ga gađaju vodenim balonima i rajčicama koje gledatelji mogu pronaći ispod svojega stolca. Dénis kaže da je upravo taj trenutak najzanimljiviji za nju kao gledateljka svojih gledatelja. Od ljudi kojima je izuzetno neugodno, preko gospođe koja je toliko strastveno gađala Kapitalizma da je, kad joj je ponestalo vlastitih balona i rajčica, počela posezati za onima ispod praznih sjedala, do mladića koji je potajno bušio vodene balone kako bi bio siguran da će se gospodin Kapitalizam smočiti. Gledatelji se osjećaju zaštićenima polumrakom prostorije i uranjaju duboko u kazališnu iluziju, nesvjesni da su u intimnome prostoru i da se svaki njihov pokret i trzaj lica vidi i prati te da granica između njih i glumaca nije samo nevidljiva već uopće ne postoji.

Na kraju bi valjalo i spomenuti svojevrsan susret između predstava, tj. utjecaj koji one imaju jedna na drugu. Naime, u svakome Microteatru istodobno se izvodi nekoliko djela. U Madridu istodobno igra pet predstava, u Vera-

cruzu osam, u Costa Rici šest, a u Mexico Cityju čak trinaest. Dakle, gledatelj ulazi u zgradu svjestan da se u njoj krije trinaest različitih svjetova. On sam bira koje će predstave gledati s velikoga menija koji se nalazi lijevo od ulaza. Meni je zapravo zid prekriven plakatima predstava uz sinopsis od jedne do dvije rečenice. Priznajem, dogodi mi se da biram knjigu po koricama, ali birati predstavu prema plakatu za mene je bilo potpuno novo iskustvo. Osjećala sam se pomalo kao kad u slastičarnici kad treba izabrati između više okusa sladoleda. Svi izgledaju dobro, ali ako krivo izaberem, mogla bih propustiti nešto sjajno ili dobiti nešto grozno. Izabrati tri od trinaest različitih svjetova koji se kriju iza vrata trinaest sala nije bilo nimalo jednostavno. Nije stvar samo u tome da se izaberu tri dobre predstave, nego da se izabere i dobra kombinacija. Predstave neizbježno utječu jedna na drugu i alterniraju gledateljevo iskustvo ovisno o tome koju je gledao prije. Publika stvara nove veze između predstava i svaka kombinacija nosi sa sobom neku drugu priču.

NOVA UMJETNOST?

Svakako treba istaknuti da ipak nije riječ o eksperimentalnome, pa čak ni alternativnome kazalištu u klasičnome smislu riječi. Za početak, na natječaj se prihvaćaju samo tekstovi s tradicionalnom formom, zaokružene cjeline koje imaju početak, sredinu i kraj; ne prihvaćaju se, dakle, skečevi, monoloz ili fragmenti većih tekstova. Nije ovdje riječ ni o eksperimentiranju sa žanrovima, pa čak ni s temama. Zapravo, da su predstave koje se izvode u Microu dulje, mogle bi biti izvedene u bilo kojemu konvencionalnom kazalištu.

Upravo je zbog toga zanimljivo vidjeti kako čak i mala promjena izvedbenih uvjeta može iz temelja promijeniti kazališno iskustvo. Smanjeni prostor stvara nove odnose između publike i glumaca, a ispričati priču u zadanome vremenskom okviru novi je izazov kazališnim profesionalcima. Osim toga, takvi okviri dopuštaju ispitivanje kazališnih granica i otvaraju se mogućnosti za neke eksperimente, koji bi prije svega produkcijski, bili mnogo teže ostvarivi u konvencionalnome kazalištu. Primjerice, u Microteatru u Veracruzu tijekom kolovoza izvodila se predstava *El Cairo*, prva predstava Microa koja se izvodi-

la na otvorenome, u malome unutarnjem dvorištu zgrade u kojoj se smjestilo kazalište. Predstava se izvodila svakoga petka, subote i nedjelje bez obzira na vremenske uvjete, pa je tako bilo moguće vidjeti kako vrijeme utječe na izvedbu. Još je jedna osobitost toga komada bila i to što je svaki tjedan istu predstavu igrala nova glumačka ekipa te se tako tijekom pet tjedana izmijenilo pet postava. Oba eksperimenta bila su moguća upravo zbog poseb-

Smanjeni prostor stvara nove odnose između publike i glumaca, a ispričati priču u zadanome vremenskom okviru novi je izazov kazališnim profesionalcima

nosti ove kazališne vrste. Osim s vremenskim uvjetima eksperimentiralo se i s novim tehnologijama. Tako su u predstavi *Sexting* izvedenoj u Microteatru México tijekom

sezone *Zbog tvojih poroka* gledatelji pratili dvije paralelne priče; jednu koja je izvedena na pozornici, a drugu koja se odvijala preko SMS-ova koje je međusobno izmjenjivao jedan od parova. Poruke su stizale na mobitele gledatelja stvarajući tako još jednu razinu priče i dovodeći voajerizam publike, ionako podcrtan blizinom glumaca, na novu razinu. Uz takve eksperimente, Micro je nekim umjetnicima i svojevrsna proba za veliku predstavu. Tako redateljica Dénis González Noriega kaže da joj je cilj njezinu minipredstavu *Cirkus u poratno vrijeme* pretvoriti u cjelovečernju predstavu, a „proba“ u Microu poslužila joj je kao orijentir i kao mjesto na kojemu je mogla eksperimentirati s nekim dijelovima predstave i pritom vidjeti reakciju publike.

Iako ima svoje nedostatke, prije svega nametnute nedostatkom financija, koncept Microteatra svakako je iznimno zanimljiva nova vrsta koja je već pokazala prilagodljivost različitim kulturno-društvenim uvjetima i dokazala svoj potencijal za privlačenje u kazalište gledatelja koji nemaju naviku ići u kazalište ili ga nikada prije i nisu posjetili. Microteatro bilo gdje u svijetu mogao bi biti zanimljivo mjesto za drugačije kazališne susrete, inovativno kazalište koje je na svaki način inkluzivno i otvoreno za novu umjetnost i nove umjetnike te, možda još važnije, neku novu publiku, pri tome nudeći prostor za igru i već afirmiranim umjetnicima i već postojećoj kazališnoj publi-